עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל' יט טוש"ע אה"ע סי' ב סעיף ג:

נה ב מיי' שם הל' יז טוש"ע אה"ע שם סעיף ב:

נו ג מיי' שם הל' יח טוש"ע אה"ע שם:

נז ד מיי' פ"ב מהלכות סנהדרין הל' ו סמג עשין לו:

נח ה מיי' שם הל' ח [סמ"ג שם]:

נט ו מיי' שם הל' ט [ופי"א שם הל' יא] סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ז סעי' ב:

ס ז מיי' פ"ז מהלכות מתנות עניים הל' י טוש"ע יו"ד סימן רמח סעיף ב:

סא ח ט מיי' פ"א מהל' מלכים הלכה ד סמג עשין קיד קטו:

מסורת הש"ס

א) [לעיל עג:, ב) [כתו"י: עליה], ג) [כתו"י: עליה], ד) [מגלת פ"ב מ"ד ע"ש] [וע"ע תוספתא סנהדרין פ"ז ה"א ובתוס' רשב"א כאן], ה) יבמות דף קא. סנהדרין לו:, ו) הוריות ד: ע"ש, ז) [בסנהדרין ובהוריות שם איתא אלא אר"נ בר יצחק ובנ"ל], ח) [בכת"י נוסף: אתך], ט) סנהדרין לו: [נדה מט:], י) [תוס' שמעיה, [עדיו"ד], כ) [בכ"ב נג: ז"ל הרמב"ם ד"ה בקדושין דבי לוי בתוספתא דמסכת קדושין שסידר לוי כמו שסידר ר' חייא ור' אושעיא עכ"ל], ל) ב"ב ח:, מ) [בד"ן איתא סרוותא], נ) יבמות מה: קא., ס) [יבמות מה ע"ב], ע) [בכת"י: קראה], פ) ע"ז מד., צ) סנהדרין כא. ע"ש ידי תט. ע"ש, [בכת"י: הא אמר], ק) [בר"ש שבע"י: בין גדולה בין קטנה], ר) [בר"ש שבע"י: שלשם נבואה], ש) [במדבר יא, יז], ת) דיבור זה שייך לעיל ע"א במשנה, א) [נ"ל דמשימות דקרא קא יליף שום תשים מקרב אחיך תשים דמשמע כל משימות ואפי' שררה קטנה. וכ"ה בר"ן], ב) [ער' כ"ב ח.], ג) [שייך לעיל ע"א במשנה], ד) [וכתים לא ע"ב], ה) [ועיין תוס' כתובות שם, יבמות' ריש חולין], ו) [ועי' תוספות כתובות כד: ד"ה הד אמר],

מוקים לה בלויה ובת ישראל אלא מתניתא נימא פליגא לא מאי עוד אחת זוג אחת אמר רב יהודה א"ר זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות איני והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב משנתינו כשקורא עליו ערער מאן דמתני הא לא מתני הא איכא דאמרי אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות אמר רב חמא בר גוריא אמר רב אם קורא עליו ערער צריך לבדוק אחריה: אין בודקין מן המזבח ולמעלה: מאי טעמא אי לאו דבדקוה לא הוו מסקי ליה: ולא מן הדוכן ולמעלה: מאי טעמא דאמר מר ששם היו יושבים מייחסי כהונה ומייחסי לויה: ולא מסנהדרין ולמעלה: מאי טעמא דתני רב יוסף כשם שבית דין מנוקין בצדק כך מנוקין מכל מום אמר מרימר מאי קראה [1]כולך יפה רעיתי ומום אין בך אימא מומא ממש אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא [2]והתיצבו שם עמך עמך בדומים לך ודלמא משום שכינה אמר רב נחמן אמר קרא [3]והקל מעליך ונשאו אתך בדומים לך: כל מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים: למימרא דלא מוקמינן מפסולים ורמינהו הכל כשרים לדון דיני ממונות ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות והוינן בה הכל לאיתויי מאי ואמר רב יהודה לאיתויי ממזר אמר אביי בירושלים וכן תני רב שמעון בר זירא בקידושי דבי לוי בירושלים: וגבאי צדקה משיאים: מאי טעמא כיון דמנצו בהדי אינשי דאמר מר ממשכנים על הצדקה ואפילו בערב שבת ואם איתא דאיכא אית ליה קלא אושפיזכניה דרב אדא בר אהבה גיורא הוה והוה קא מנצי איהו ורב ביבי מר אמר אנא עבידנא סרורותא דמתא ומר אמר אנא עבידנא סרורותא דמתא אתו לקמיה דרב יוסף אמר להו תנינא [א] [4]שום תשים עליך מלך מקרב אחיך כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך אמר ליה רב אדא בר אהבה ואפילו אמו מישראל אמר ליה אמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה הלכך רב ביבי דגברא רבא הוא ליעיין במילי דשמיא ומר ליעיין במילי דמתא אמר אביי הלכך מאן דמשרי צורבא מדרבנן באושפיזכניה לאשרי כרב אדא בר אהבה דידע למהפך ליה בזכותיה רבי זירא מטפל בהו רבה בר אבוה מטפל בהו במערבא אפילו ריש כורי לא מוקמי מינייהו בנהרדעא אפי' ריש גרגותא לא מוקמי מינייהו: רבי יוסי אומר אף מי שהיה וכו': מאי טעמא דייקי ומחתמי: רבי חנינא בן אנטיגנוס וכו': אמר רב יהודה אמר שמואל בחיילות של בית דוד אמר רב יוסף מאי קרא [5]והתיחשם בצבא במלחמה וטעמא מאי אמר רב יהודה אמר רב כדי שתהא זכותן וזכות אבותם מסייעתן והאיכא [6]צלק העמוני מאי לאו דאתי מעמון לא דיתיב בעמון והאיכא [7]אוריה החתי מאי לאו דאתי מחת לא דיתיב בחת והאיכא [8]אתי הגיתי וכי תימא הכי נמי דיתיב בגת והא אמר רב נחמן אתי הגיתי בא ובטלה ועוד אמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד וכולם בני יפת תואר היו וכולם מסתפרים קומי ומגדלים בלורית היו וכולם יושבים בקרוניות של זהב והיו מהלכים בראשי גייסות והן הן בעלי אגרופים של בית דוד דאזלי לבעותי עלמא:

מתני'

מוקי לה בלוייה וישראלית. כדקתני מתניתין מוסיפין עליהן עוד אחת: **מי לימא פליגא.** אמתניתין: **מאי מוסיפין עוד אחת.** דקתני מתני': **זוג אחת.** שתי אמהות: **זו דברי ר"מ.** סתם מתניתין דמצריך בדיקה: **כשקרא עליו ערער.** אע"ג בדיקה אלא אם קראו עליה שני עדים שמן של פסול ולא שמעידים עדות גמורה אלא יוצאת קול וכיון דקרא עליה ערער אמאי פליגי רבנן: **מאן דמתני הא.** משמיה דרב: **לא מתני הא.** ואמוראי נינהו רב יהודה ורב חמא אליבא דרב: **צריך לבדוק אחריה.** אפי' לרבנן: **ששם היו יושבים.** בלשכת הגזית[ב] היו יושבים סנהדרין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים ומייחסים את הכהנים והלויים להבדיל פסולים מן העבודה ומן הדוכן: **מכל מום.** פסול יוחסין ובסנהדרין קאמר קאי גדולה או קטנה אבל דיינין בעלמא לא כדלקמן: **עמך.** מיוחסין כמותך: **ודלמא משום שכינה.** סנהדרין שבאותה שעה הוצרכו להיות מיוחסין משום שכינה על שם נבואה נאספו שם כדכתיב (במדבר יא) ואצלתי מן הרוח וגו' אבל סנהדרין שהן לדון כגון סנהדרי דיתרו אותן משה לא: **ונשאו אתך** גרסינן. ולא גרס במשא העם אלא אסנהדרין דיתרו קאי והקל מעליך ונשאו אתך: **שוטרי הרבים.** דיינין בעלמא שאינן ממנין עשרים ושלש של סנהדרי קטנה: **בירושלים.** היו מקפידין על כל דייניהם לייחסן: **ממשכנין.** נוטלי' משכונות על צדקה שיפסקו עליו ואינו נותנה: **ואפי' בערב שבת.** שהאדם טרוד ומתוך כך מריבין עמהן ומבזין אותן: **כל משימות.** מריבוייא דמשמעות דקרא קא יליף משום תשים מקרב אחיך תשים כל משימות ואפי' סנהדרי קטנה: **במילי דשמיא.** בגבאי צדקה ובקיצותה וחלוקתה וסדר מתורגמנין ומפטירין: **במילי דמתא.** שאר צרכי צבור לדברי הרשות לטורזינא לכריא פתיא לאגלי גפא: **לאשרי.** כמו לתור להם מנוחה (במדבר י) אתר בית משרי: **מיטפל בהו.** מתעסק בהם לכנסם ולהושיבם בשררה: **ריש כורי.** ממונה על המדות. לשון לתך וכור: **גרגותא.** להשקות בית השלחין. פעמים שהם של רבים וממנים שוטר עליו שלא ישקה איש ביומו של חבירו: **בחיילות של בית דוד.** שהיו באים במלוקה חדש בחדש וחוזרין חלילה והוא לשון איסטרטיא וכותבין בשמות משפחת פלוני ופלוני בחדש פלוני והיו זהירין לייחסן מכל מום כדמפרש שתסייעם זכות אבותם במלחמה: **והו ליכא** ל"ג: **צלק העמוני.** כרתי גבורים אשר לדוד נמנה: **דאתי מעמון.** ונתגייר אלמא לא הקפיד על הגרים: **והא אמר רב נחמן.** במס' עבודה זרה (דף מד.) בא אתי הגיתי שהיה עובד כוכבים ובטלה לעבודת כוכבים של עטרת מלכם והוא שם שיקוץ עמונים: **ילדים.** בחורים היו לדוד בחיילותיו ולא היו בניו: **בני יפת תואר.** נשים שלקחו אנשי ישראל במלחמה כדכתיב (דברים כא) והבאתה אל תוך ביתך ומתוך כך היו נוהגים כמשפטי העובדי כוכבים: **מספרים קומי ומגדלי בלורית.** מאחורי ערפס: **לבעותי עלמא.** אבל לא היו יורדין בתוך המלחמה עם ישראל:

מתני'

אין בודקין מן המזבח ולמעלה כו'. ואם תאמר אמאי לא קתני אין בודקין משטרות ולמעלה דהא אמרינן בפ"ב דכתובות (דף כד:) מעלים משטרות ליוחסין וי"ל דאין זה רבותא דהא עדות מעליא הוא וא"ת ניתני נמי אין בודקין מנשיאות כפים ולמעלה ומתרומה ולמעלה כדאמר בפרק ב' דכתובות (שם) מעלין מתרומה ליוחסין ויש לומר דגם זה אינו רבותא כיון דלא שייך אלא בכהנים אבל הא [דתנן] אין בודקין מן המזבח ולמעלה רבותא הוא דמיירי אפילו בעבודות הכשרות בזרים כגון שחיטה או הפשט' אע"ג דשחיטה כשרה בנשים ובעבדים היינו דיעבד אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיוחסין: **והקל** מעליך ונשאו אתך. ה"ג רש"י ול"ג במשא העם שהרי גבי שכינה כתיב כן והאי קרא דהכא כתיב ביתרו ולא כתיב ביה במשא העם:

וכ"ת

תורה אור השלם

1. כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ: שיר השירים ד ז
2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: במדבר יא טז
3. וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וְהָיָה כָּל הַדָּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ הֵם וְהָקֵל מֵעָלֶיךָ וְנָשְׂאוּ אִתָּךְ: שמות יח כב
4. שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא: דברים יז טו
5. כָּל אֵלֶּה בְּנֵי אָשֵׁר רָאשֵׁי בֵית הָאָבוֹת בְּרוּרִים גִּבּוֹרֵי חֲיָלִים רָאשֵׁי הַנְּשִׂיאִים וְהִתְיַחְשָׂם בַּצָּבָא בַּמִּלְחָמָה מִסְפָּרָם אֲנָשִׁים עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה אָלֶף: דברי הימים א ז מ
6. צֶלֶק הָעַמֹּנִי נַחְרַי הַבְּאֵרֹתִי נֹשֵׂא כְּלֵי יוֹאָב בֶּן צְרֻיָה: שמואל ב כג לז
7. אוּרִיָּה הַחִתִּי כֹּל שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה: שמואל ב כג לט
8. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אִתַּי הַגִּתִּי לָמָּה תֵלֵךְ גַּם אַתָּה אִתָּנוּ שׁוּב וְשֵׁב עִם הַמֶּלֶךְ כִּי נָכְרִי אַתָּה וְגַם גֹּלֶה אַתָּה לִמְקוֹמֶךָ: שמואל ב טו יט

הגהות הגר"א

[א] גמ' אמר להו תנינא תשים עליך מלך בצ"ל: **[ב]** רש"י ד"ה ששם היו יושבים בלשכת הגזית כו'. נ"ב שם דיין אבל הבודקין היו אחורי הבית כו' כמ"ש בספרי פ' קרח וכ"ה ברייתא דכאן:

מוסף תוספות

א. דכיון דאכולה מילתא קמסהדי א"כ הוי עדות גמור. תוס' כתובות כד: (ד"ה הד אמר) ב. [ומדויק] ממה שכתוב בספרים ולא מן הדוכן ולמעלה מ"ט דאמר מר ששם היו יושבין מייחסי כהונה ולויה ולא מייתי לה אדרישא דאין בודקין מן המזבח ולמעלה אלמא דרישא לא איירי בכהנים. תוס' הרא"ש. ג. או ניחות. תוס' כתובות שם. ד. דלא היו מניחין לעשות אותם אלא למיוחסין מן המשיאין לכהונה אבל מילי דכהונה כגון תרומה ונשיאות כפים וס"ת לא איצטריך למיתני. תוס' כתובות שם.

תוס' ר"י הזקן

גמ'. ריש כורא. ממונה על המדות. ריש גרגותא. בור להשקות בית השלחין ופעמים הוא של רבים וממנים שם שוטר שלא ידלה איש ביום של חבירו. בערביי. שהיה כתוב בסדרי הדיינים. ישנה. מעיר ישנה של צפורי. של בית דוד. שהיו באים למחלוקה חדש בחדש וחוזרים חלילה והוא לשון איסטרטיא.

*מכאן עד 'צפורי' שייך למשנה.

מוסף רש"י

כך מנוקין מכל מום. פגם משפחה (סנהדרין לו:). יליף מהאי קרא כולך יפה רעיתי, דמיירי בסנהדרין (יבמות קא.). **ודלמא משום שכינה.** אך דבימי משה הוא דבעינן מיוחסין שיהו ראוי שתשרה שכינה עליהן, דכתיב ואצלתי מן הרוח (סנהדרין לו:). **ונשאו אתך.** בסנהדראות שמולך לו יתרו לשפוט את העם, דאין כאן משום שכינה, דכתיב (שמות יח) והקל מעליך ונשאו אתך, ולא כן ונשאו אתך במשא העם (במדבר יא) יליף, דהתם בשבעים זקנים שהלכו עמו לאהל מועד כתיב ומשום שכינה (סנהדרין לו:). **לאיתויי ממזר.** דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות, כדכתיב כולך יפה רעיתי (נדה מט:). **ואפילו בערב שבת.** שיש פתחון לבעה"ב לומר טרוד אני (ב"ב ח:). **ילדים.** בחורים (סנהדרין מט.). **בני יפת תואר.** נשי עובדי כוכבים שהיו לוקחים בשביה והתירן הכתוב דכתיב (דברים כא) וראית בשביה וגו' (סנהדרין מט וכעי"ז שם כא.). **ומגדלים בלורית.** כדי שייראו כבעלי אימה ויפחדו מהן (שם מט.).